

5. Kernel Holding S.A. (2020). Q3 FY2020 results and company presentation. URL: https://www.kernel.ua/wp-content/uploads/2020/05/Kernel_FY2020_Q3_Presentation.pdf.
6. Mielke T. (2017) World Markets for Vegetable Oils: Status and Prospects. In: Meyers R. (eds) Encyclopedia of Sustainability Science and Technology. Springer, New York, NY. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-4939-2493-6_989-1.
7. Mohajan H. (2018). An Analysis on BCG Growth Sharing Matrix. Noble International Journal of Business and Management Research. Vol. 02, No. 01, pp: 01-06, 2018. URL: <http://napublisher.org/?ic=journals&id=2>
8. Mohammadian H. D. (2017). Principles of strategic planning. Fachhochschule des Mittelstands CmbH, Bielefeld. URL: https://www.fh-mittelstand.de/fileadmin/pdf/Publikationen/Principles_of_Strategic_Planning_-_Dr_Hamid_Doost_Mohammadian.pdf.
9. National Minority AIDS Council. (2015). Organizational effectiveness series. Strategic planning. URL: <http://www.nmac.org/wp-content/uploads/2015/04/Strategic-Planning.pdf>
10. OECD-FAO AGRICULTURAL OUTLOOK 2019-2028. URL: <http://www.agri-outlook.org/commodities/Oilseeds.pdf>.
11. Porter M. E. (1979) How Competitive Forces Shape Strategy // Harvard business review. Vol. 57. № 2. P. 137–145.
12. Stevens M. (2014). Strategic Management and Strategic Planning Process. URL: https://www.researchgate.net/publication/273757341_Strategic_Management_and_Strategic_Planning_Process
13. Shankland E. (2007). Strategic Planning Models, Concepts and Terminologies. URL: <http://www.fao.org/forestry/13522-0620bc9b168ca2a267537a7ab2793cc2c.pdf>.
14. Turon F. (2016), Outlook on the Global Sunflower Seed & Oil Market, OFI INDIA. URL: http://www.ofievents.com/india/contentimages/advertising/OFIindia_2016_FA_final.pdf.
15. United Nations. Strategic planning. Guide for managers. URL: https://hr.un.org/sites/hr.un.org/files/4.5.1.6_Strategic%20Planning%20Guide_0.pdf.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.3.13>

POTENCJAŁ ZASOBÓW MEDIÓW LOKALNYCH W KONTEKŚCIE ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO NA UKRAINIE

Andrii Rusyniak

aspirant Katedry Instytucji i Procesów Politycznych

Podkarpackiego Narodowego Uniwersytetu imienia Wasyla Stefanika (Iwano-Frankiwsk, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-0030-7558

elections2019.info@gmail.com

Adnotacja. Artykuł naukowy poświęcony jest analizie możliwości i zasobów regionalnych mediów w zakresie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Ukrainie. W tym kontekście za kryteria oceny proponuje się uznać pełnienie przez media funkcji niepolitycznych: konsolidacji społecznej i dialogu, przechowywania i archiwizacji wydarzeń, socjalizacji obywateli, ich integracji z aktualnymi procesami lokalnymi i tym podobne. Zaznaczono, że interaktywność mediów jest kluczem do realizacji wymienionych funkcji i kształtowania opinii publicznej w ramach aglomeracji.

Zbadano wpływ reformy decentralizacji na zaangażowanie regionalnych mediów w kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego, a także sprzyjające warunki dla rozwoju mowy wspólnot. Głównym celem mediów regionalnych jest zdefiniowanie funkcji przechowywania pamięci historycznej i narodowej jako ważnego czynnika kształtowania wspólnych wartości, doświadczeń, historii. Zaktualizowano funkcje oświatowo-humanitarne i społeczno-kulturowe lokalnych mediów, które wpływają na nadbudowę wartości społeczeństwa obywatelskiego.

Słowa kluczowe: społeczeństwo obywatelskie, media, przestrzeń medialna, komunikacja polityczna, decentralizacja, konwergencja mediów, wartości polityczne.

RESOURCE POTENTIAL OF LOCAL MEDIA IN THE CONTEXT OF CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT IN UKRAINE

Andriy Rusyniak

Postgraduate Student at the Department of Political Institutions and Processes

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-0030-7558

elections2019.info@gmail.com

Abstract. The study touches upon the issue of the analysis of opportunities and resources of regional mass media in terms of development of civil society in modern Ukraine. In this context the evaluation criteria are proposed to be

the performance of non-political functions by the mass media: social consolidation and dialogue, storage and archiving event, socialization of citizens, their integration into relevant local processes and so on. It is emphasized that the interactivity of the mass media is a guarantee of the implementation of the mentioned above functions and the formation of public opinion within the agglomeration.

The author explores the influence of decentralization reform on the involvement of regional mass media into the formation of civil society, and also the favorable conditions for the development of community broadcasting. The leading purpose of regional media is the function of preserving historical and national memory as an important factor in the formation of common values, experience, history. The educational-humanitarian and socio-cultural functions of local mass media which influence the value superstructure of civil society are of current importance.

Key words: civil society, mass media, media space, political communication, decentralization, media convergence, political values.

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЦЕВИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Андрій Русиняк

аспірант кафедри політичних інститутів та процесів

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-0030-7558

elections2019.info@gmail.com

Анотація. Наукова стаття присвячена аналізу можливостей і ресурсів регіональних масмедіа щодо розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні. У вказаному контексті критеріями оцінки запропоновано вважати виконання засобами масової інформації неполітичних функцій: суспільної консолідації та діалогу, зберігання й архівування подій, соціалізації громадян, їхньої інтеграції в актуальні місцеві процеси тощо. Наголошено, що інтерактивність засобів масової інформації є запорукою реалізації перелічених функцій та формування громадської думки в межах агломерації.

Досліджено вплив реформи децентралізації на залучення регіональних масмедіа до формування громадянського суспільства, а також сприятливих умов для розвитку мовлення громад. Провідним призначенням регіональних медіа визначено функцію зберігання історичної та національної пам'яті як важливого чинника формування спільних цінностей, досвіду, історії. Актуалізовано просвітницько-гуманітарну та соціокультурну функції місцевих засобами масової інформації, які впливають на ціннісну надбудову громадянського суспільства.

Ключові слова: громадянське суспільство, засоби масової інформації, медіапростір, політична комунікація, децентралізація, конвергенція медіа, політичні цінності.

Вступ. Формулювання концепту засобів масової інформації як «четвертої влади» в Україні виправдане лише в контексті їхньої соціальної складової частини, а саме взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Така взаємодія має різні прояви, напрями та цілі. Реалізація громадських ініціатив із використанням потенціалу масмедіа є невичерпною, оскільки відбувається майже синхронний розвиток інформаційного суспільства й інформаційно-комунікаційних технологій. І якщо для країн західної демократії яскравим прикладом симбіозу медіа та громадянського суспільства є існування суспільних мовників, чия діяльність здійснюється коштом сплати збору громадянами за користування/наявність телевізора та який безпосередньо йде на фінансування мовника, то для сучасної України – це лише далекоглядний пріоритет.

Українські реалії щодо засобів масової інформації (далі – ЗМІ) ускладнюються відсутністю досвіду функціонування медіаринку, який фактично почав формуватися менше 30 років тому. Як наслідок, в Україні немає медіабрендів із багаторічними історіями, як-от *The Times* (1785 р.), *The Sunday Times* (1821 р.), *The Economist* (1843 р.), *The New York Times* (1851 р.), *The Washington Post* (1877 р.), *The Daily Mail* (1896 р.). А вітчизняні ЗМІ, особливо локальних рівнів, з'явилися і проходили своє становлення в умовах концентрованих галузевих, економічних і політичних криз, що призводило до короточасної активності видання чи каналу або ж до часткої зміни власників, отже, і редакційної політики. Звернімо увагу на ті можливості ЗМІ, які в умовах вітчизняного медіапростору сприяють демократичним перетворенням у становленні українського суспільства.

Основна частина. Проблематика, закладена в напрямі дослідження, передбачає за замовчуванням оптиміальне поєднання рис демократичності в суспільстві, державі й безпосередньо ЗМІ, а також ситуацію, коли медіа не зазнають тиску з боку зацікавлених, передусім політичних, сил. В Україні у 2015 р. було ухвалено Закон «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», яким передбачалося виведення органів державної влади, інших державних органів та органів місцевого самоврядування зі складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та редакції (Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації, 2016). Отже, визнаючи значні ризики впливу на медіа, в Україні пріоритетом обрали процес системного виведення з-під тиску державних інституцій друкованої преси, тоді як бізнес-експансія медіа перетворилася на нові правила існування останніх.

Демократичну функцію ЗМІ могло уособлювати будівництво своєрідного «мосту» між громадянином та політиком. Традиційні, зокрема друковані, видання – це засіб з'ясування особистого ставлення до політики, регіонального управління, політичного актора й інших політико-владних інституцій. Наприклад, є мож-

ливість прочитати газету і викинути її чи прочитати і потім ще раз повернутися до інформації, обговорити її зі своїм оточенням, або і взагалі не читати, з'ясувавши джерело й об'єкт публікації. На відміну від властивостей «нових медіа», реакція на газету чи журнал не буде публічною і не стане приводом для початку дискусії. Однак аудиторія газети, яка й так обмежується тиражом і підпискою, фільтрується крізь призму бажання/не бажання сплачувати за інформацію. В Україні поки що відсутня соціальна традиція платних підписок на канали, стрічки новин, а передплата друкованих видань зменшується, адже зменшуються кількості авторитетної преси та доходи громадян. У регіонах функціонування районних газет для видавців в умовах перманентної кризи взагалі стало непосильним тягарем. Не завжди це означає ліквідацію газет, часом це наслідок рішення редакції відмовитися від паперової версії.

Водночас, зважаючи на те, що механізмів напрацювання і презентації консолідованих ідей і цілей немає, процес реакцій «за» і «проти» на програмні меседжі, оприлюднені у ЗМІ, може сприйматися як фільтр у формуванні суспільних цінностей. Якісним у вказаному контексті показником відбору ЗМІ можемо вважати рівень довіри до них аудиторії. Так, навіть в умовах констатованого зниження довіри до засобів масової інформації у 2020 р. рівень довіри до українських ЗМІ сягнув 52,5% (Оцінка громадянами діяльності влади, 2020). Отже, пасивна участь засобів масової інформації полягає водночас і у формуванні орієнтирів для суспільства щодо актуального порядку денного, і у виробленні власних позицій і оцінок щодо повторюваних у медіа сигналів.

За критерії оцінки ресурсного потенціалу місцевих ЗМІ в контексті розбудови громадянського суспільства пропонуємо взяти функції регіональних медіа, серед яких:

- суспільна консолідація та діалог;
- зберігання й архівування подій і згадок про важливі заходи, рішення, зміни в житті місцевих мешканців, населених пунктів, локальних спільнот;
- забезпечення можливості для населення через коментарі у ЗМІ реагувати на місцевий порядок денний;
- соціалізація громадян, їхня інтеграція в суспільні процеси, що стає можливим, коли людина отримує інформацію і реагує на події, які відбуваються в безпосередній близькості до неї.

За цими параметрами можна визначити орієнтованість регіональних ЗМІ на громаду – її потреби і запити, можливість і здатність до комунікації з місцевою спільнотою, усвідомлення свого соціального призначення. Оприлюднені в засобах масової інформації матеріали часто знаходять відгуки в аудиторії, як позитивні, так і негативні, висловити їх можна лише за умови наявності опції зворотного зв'язку, коментування тощо. Якщо ми говоримо про важливість існування ЗМІ для громадянського суспільства, то саме інтерактивність, а не мультимедійність медіа мають значення. Тут ідеться і про вкладки «Зворотний зв'язок» чи «Контакти» на сайтах видань, і про активність ЗМІ на своїх сторінках у соціальних мережах, де опція коментування передбачена конструктом самої мережі. Сутність цих параметрів передусім полягає не в комунікації громадянина і масмедіа, а у створенні останніми майданчика для громадян, де вони могли б висловитися з актуальних проблем їхнього регіону, населеного пункту або й більш локально – вулиці чи багатоквартирного будинку.

Мультимедійність ЗМІ – це перевага контенту, гіпертекстуальність – чинник оцінки рівня професійності медіа, а інтерактивність – це про соціальний функціонал. І його реалізація важлива для консолідації місцевих спільнот, інтеграції її членів в інформаційний простір громади, формування громадської думки в межах агломерації. Дослідниця медіа Н. Стеблина наголошує, що коментування не пов'язане з ексклюзивністю розміщуваних новин, тобто для читача немає значення, чи на ресурсі розміщено авторський матеріал, чи передрук з іншого медіа (Стеблина, 2018: 199). З огляду на те, що статистично відвідуваність сайтів часто залежить саме від переходів користувача на ресурс за посередництва соціальних мереж, де видання регулярно публікує посилання на свої матеріали, саме соціальні медіа набувають статусу генератора суспільних процесів. З іншого боку, засоби масової інформації наділяють той же Facebook інформаційним ресурсом, адже мережа не виробляє власного контенту.

Прикладами ефективного медіаспівробітництва на користь розбудови громадянського суспільства, соціального партнерства та залучення позитивного закордонного досвіду вважаємо функціонування в Україні мережі регіональних прес-клубів та кризових медіацентрів. Ідеться передусім про мережу, створену Українським освітнім центром реформ, яка надає громадянам, лідерам недержавних організацій, державним службовцям, експертам, політикам і аналітичним центрам можливість зустрітися із представниками ЗМІ і надати інформацію про державні та громадські ініціативи. Прес-клуби також використовуються для інтегрування національних освітніх кампаній на регіональному та місцевому рівнях (Український освітній центр реформ, 2020). Такі медійні організації діють у Львові, Чернівцях, Одесі, Миколаєві, Херсоні, Вінниці, Києві, Житомирі, Харкові, Запоріжжі, Дніпрі, Сумах, Полтаві, Рівному, Хмельницькому, Тернополі, Кропивницькому, Луцьку та Чернігові.

Ще один приклад самоорганізації медіа й інститутів громадянського суспільства – діяльність кризових медіацентрів (далі – КМЦ), які функціонують у Северодонецьку, Херсоні, Одесі, Коломиї, Краматорську, Миколаєві, мають Кримське представництво. Мета КМЦ – створити дієвий майданчик для конструктивного діалогу влади, журналістів, громадськості. На своїх сайтах ці організації поєднують інформаційно-аналітичний функціонал засобів масової інформації та прес-центрів і опції партнерського супроводу різноманітних соціальних і просвітницьких проєктів. Кризові медіацентри, хоч і пов'язані спільними цілями, однак є самостійними організаціями, які визначають напрями своєї діяльності, пріоритети у співробітництві та спектр додаткових послуг, що надаються на комерційній основі.

Наведені приклади підводять до висновку, що регіональні ЗМІ, які функціонують у нових умовах конвергентності, мають усвідомлено підійти до потреби зміни парадигми власної діяльності – не лише інформувати аудиторію, але і сприяти її комунікації. Друкована газета, телевізійний канал, радіоефір, електронний сайт новин можуть стати майданчиками для висловлення суспільних позицій, персональних думок, колективних заяв від першої особи. Такий досвід існує в інших країнах, він, зокрема, використовується для запобігання монополізації медіасфери. Інструментарій сучасних масмедіа дозволяє формувати дієві комунікаційні зв'язки як усередині регіонів, так і на міжрегіональному рівні.

Функція зберігання згадок про важливі події і зміни, які стосуються місцевих мешканців, населених пунктів, локальних співтовариств, – це одне з найважливіших призначень регіональних засобів масової інформації, особливо для формування спільних досвіду, історії, цінностей, оскільки ідентифікація людини з певною територіальною локацією має відбуватися через усвідомлення історичного коріння, спільного минулого на цій території як своїх пращурів, так і громади, у якій мешкає громадянин. Вказана функція має цілком матеріальний еквівалент – підшивки місцевих газет та журналів, онлайн-архіви як на сайтах видань, так і на сторонніх ресурсах, архіви стрічок новин на інформаційних сайтах тощо.

Із 2012 р. в Україні функціонує проєкт «LIBRARIA», який у співпраці з бібліотеками, архівами та науковими інституціями в Україні та за її межами оцифровує й архівує значний масив української історичної періодики, зокрема й регіональних ЗМІ. Станом на кінець 2020 р. ресурс «LIBRARIA» містить 554 назви, 87 627 випусків, 501 995 сторінок періодичних видань із фондів українських архівів та бібліотек, Книжкової палати України (Архіви інформаційні системи, 2020). Під час карантинних заходів через коронавірус ресурс відкрив повний доступ до своєї колекції для всіх, хто бажає. Досить цінні з такого погляду державні обласні архіви та бібліотеки, які також тривалий час збирають і зберігають підшивки місцевої періодики.

Збереження інформації про локальні події важливе й тому, що це переважно аспекти, які не цікавлять центральні ЗМІ, та й політика не зосереджується на цій функції. Пересічні громадяни, занурені в непросту буденність, теж не замислюються над важливістю фіксації змістів кожного дня. Усвідомлення цінності архіву історичної пам'яті рідного села, селища, міста, області приходить, коли минулі події мають проєкційний вплив на майбутнє чи події сьогодення. Уважаємо доцільним навести приклад функціонування видання «Свобода» – найстаршої україномовної газети у США, що виходить безперервно з 1893 р. Свого часу дописувачами «Свободи» були І. Франко, М. Павлик, С. Петлюра, М. Грушевський та інші видатні українці. З 1921 р. до 1998 р. газета була єдиним поза Україною щоденним виданням (Найстаршій україномовній газеті «Свобода» у США – 127 років, 2020). Онлайн-архів газети зберігає всі випуски з 1893 р. до 2015 р., а це понад 23 тисячі примірників (Газета «Свобода», 2015). Уважаємо, що видання діаспори – теж за своєю сутністю регіональне ЗМІ, яке разом із функцією збереження історичної пам'яті, виконує завдання зі збереження національної пам'яті, підтримує зв'язок як між поколіннями, так і між сучасниками, розділеними тисячами кілометрів.

Нині в Україні, як і загалом у світі, актуалізовано просвітницько-гуманітарні громадські ініціативи, які реалізуються за участі або посередництва ЗМІ, особливо «нових» та соціальних медіа. Передусім ідеться про благодійні збори коштів для допомоги важкохворим, вразливим верствам суспільства, реалізації соціально-культурних проєктів тощо. Роль засобів масової інформації тут полягає, по-перше, в інформуванні своєї аудиторії про певну потребу, по-друге, в інформаційній підтримці благодійних проєктів. Іноді й самі ЗМІ стають спонсорами в реалізації таких ініціатив.

Апробувати висловлені тези в умовах широкого інформаційно-комунікаційного простору досить легко. Скориставшись пошуковиком Google, на запит «у (назва області) збирають кошти» отримуємо результат пошуку, де перша сторінка на 100% складається з посилань на регіональні ЗМІ з повідомленнями про потребу в допомозі. Показово, що проблеми, які намагаються вирішити шляхом збору коштів, схожі в різних регіонах, а це: лікування важкохворих дітей, поранених військових; матеріально-технічна допомога лікарням; поліпшення умов життя соціально незахищеним родинам; порятунок архітектурних пам'яток; встановлення пам'ятників чи пам'ятних знаків; допомога погорільцям чи постраждалим від стихійних лих.

Окрім того, регіональні засоби масової інформації є партнерами благодійних кампаній та проєктів, що завжди вказується у вихідних даних про проєкт. Часто грантодавці висувають обов'язковою умовою залучення до реалізації ініціатив масмедіа. З одного боку, це засіб розповісти про самого грантодавця та його діяльність, з іншого – шлях пошуку регіональних партнерів, благодійників, меценатів, мобілізації місцевого населення для участі у важливих для їхньої громади справ. Прикладами благодійних ініціатив назвемо соціальний проєкт «Можливості без меж» (Рівне), «Купи зустріч – подаруй дитині свято» (Закарпаття), грантовий проєкт «Інтеграція молоді з вадами слуху та зору в середовище здорових однолітків шляхом проведення спільних культурно-масових та освітніх заходів» (Івано-Франківськ), гуманітарний проєкт «Школа як осередок соціальної згуртованості та стійкості у громаді» (Луганщина), проєкти в регіонах від «Українського культурного фонду» тощо.

Наголосимо, що початок вирішення будь-якої проблеми чи реалізації потреби починається з її озвучування, донесення до суспільства. Інформування про збір коштів чи підписів зі спільною метою зумовлює громадське обговорення і рішення кожного: про участь і її рамки чи не участь взагалі. Як зазначає у своєму дослідженні професорка О. Новакова, тільки тоді, коли громадяни будуть переконані, що стан добробуту в державі – це результат переважно їхніх власних зусиль, а не ворожих та злочинних дій можновладців, можна буде говорити про наявність надійної бази для реального об'єднання людей у справжні, дієві громадянські асоціації (Новакова, 2017: 142–143). Суспільство таким чином консолідується, визначає пріоритети, дізнається про життя тих, хто поруч і не завжди має можливість попросити про допомогу.

Ще однією обставиною, яка зумовлює функції регіональних ЗМІ щодо впливу на формування громадянського суспільства, стала реформа децентралізації, яка станом на кінець 2020 р. привела до утворення на території України 1 469 територіальних громад (Портал «Децентралізація», 2020). А в липні 2020 р. набрав чинності Закон України «Про утворення та ліквідацію районів», яким було ліквідовано 490 тоді ще існуючих районів, а замість них утворено 138 нових – укрупнених і зі зменшеними повноваженнями (Про утворення та ліквідацію районів, 2020). Отже, в Україні остаточно внормували таку важливу складову частину local media, як територіальність, актуалізували нові межі громад і територій. На нашу думку, розбудова регіональних засобів масової інформації відповідно до меж новоутворених об'єднаних територіальних громад допоможе у формуванні сприятливого локального медіасередовища для реалізації спільних проєктів місцевих спільнот, налагодженню комунікації як між мешканцями ОТГ, так і між органами представницької влади та громадянами. Також децентралізація має вплинути і на сегментацію регіонального медіаринку, зокрема, у напрямі розвитку «нових медіа» на рівні ОТГ, відродження або появи нових друкованих видань на рівні укрупнених районів, формування сітки мовлення регіональних телеканалів з урахуванням специфіки адміністративно-територіального поділу тощо. Об'єднані територіальні громади – оптимальні майданчики для створення гіперлокальних медіа, які продукують свій контент суто в межах інтересів та запитів невеликих спільнот.

Тут доцільно згадати про концепцію мовлення громад (community media), яке діє на основі організації громадянського суспільства та суспільної участі, відрізняється від суспільного мовлення (public service broadcasting) незалежністю від державної влади, зокрема і місцевої, і тим, що засновується шляхом добровільного об'єднання. На думку медіаексперта С. Баклі, щоб мовлення громад закріпилося в Україні, його функціонування має не лише стати частиною законодавства щодо ЗМІ з подальшою реалізацією нових норм через надання ліцензій та регулювання, а й супроводжуватися підвищенням рівня обізнаності та розбудовою спроможностей серед учасників громадянського суспільства на місцевому рівні (Баклі, 2016). Законодавче визнання мовлення громад як окремого сектора медіа забезпечить правову і політичну основу для надання конкретних механізмів доступу до технічних ресурсів, частот і платформ, а для аудиторії створить належні умови для отримання інформації.

Проєкти соціокультурного спрямування в місцевих ЗМІ – це ресурс функціонального впливу медіа на формування регіональної політичної культури. Перевага локальних медіа в цьому процесі полягає в їхній орієнтації на порівняно вузькі постійні аудиторії, сукупність яких конструює як загальну політичну культуру, так і відповідні локальні культурні кластери. У такому культурному контексті окремо на використанні телевізійних каналів наголошує дослідниця О. Царенко. На її думку, екран телевізора дозволяє не тільки у вербальній, але й у візуальній формі вносити в політичну свідомість ідеї, погляди, думки, які зовсім нещодавно були абстрактними. Використання телебачення для формування політичної культури і суспільної найбільш ефективно, оскільки воно спроможне впливати на людей за короткі часові періоди (Царенко, 2013).

Засновник та президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі К. Шваб серед чинників впливу на сучасні громадянські суспільства називав технології, геополітику та ринок. Їх поєднання створює відповідні умови і тиск, стимулює появу мільйонів організацій громадянського суспільства по всьому світові. У свою чергу, це породило «захоплюючі моделі вираження громадян як в Інтернеті, так і в автономному режимі, і стимулювало участь людей у глобальних процесах управління» (The Future Role of Civil Society, 2013). В Україні інформаційно-комунікаційні чинники впливу на громадянське суспільство акцентовано в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 рр. (Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 рр., 2016). У документі основними проблемами демократичного розвитку громадського сектора в Україні названо відсутність єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства. Водночас потенціал громадянського суспільства України став частиною пріоритетів нової Дорожньої карти Європейського Союзу (далі – ЄС), яка передбачає розвиток чотирьох пріоритетних напрямів: сприятливого середовища, діалогу між громадянським суспільством і урядом, потенціалу громадянського суспільства та підтримки організацій громадянського суспільства з боку ЄС (Потенціал громадянського суспільства України серед пріоритетів нової Дорожньої карти ЄС, 2018). Попри синхронізацію положень двох згаданих документів, закладені в них пріоритети поки що не знайшли реального втілення не лише на регіональному, але й на центральному рівні. Отже, унормування медійної діяльності і створення інституціонального середовища для виконання засобами масової інформації всього спектра соціальних та світоглядних функцій залишається нагальною потребою.

Висновки. З огляду на висловлені тези щодо ЗМІ, які водночас є соціальним інститутом і беруть участь у конструюванні політичної реальності, суспільної свідомості, можна вважати, що медіа виконують функцію своєрідного самовідтворення цінностей, які сприймаються і підтримуються населенням на певній території. Охоплені тенденційними кризовими явищами, процесами комерціалізації та трансформації форматів подачі контенту засоби масової інформації залишають у колі своїх інтересів громадянське суспільство, однак у цій системі відносин ЗМІ мають і частково реалізують свої можливості підтримувати розвиток громадських ініціатив. Потенціалу регіональних засобів масової інформації вистачає, щоби вони виконували важливі для місцевих спільнот функції збереження історичної та національної пам'яті, соціалізації й інтеграції громад, комунікації, зокрема і з метою спільної реалізації благодійних, гуманітарних, соціокультурних проєктів. Подальший розвиток цього напрямку функціонування масмедіа має бути зумовлений, серед іншого, новими умовами та можливостями реформи децентралізації.

Список використаних джерел:

1. Архівні інформаційні системи. URL: <https://libraria.ua/> (дата звернення: 10.01.2021).
2. Баклі С. Мовлення громад в Україні: можливості для розвитку : аналітичний звіт. *Council of Europe*. 2016. URL: <https://rm.coe.int/16806a6732> (дата звернення: 10.01.2021)
3. Свобода : газета. PDF-архів (1893–2015 pp.). 2015. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/pdf%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2/> (дата звернення: 16.01.2021).
4. Найстаршій україномовній газеті «Свобода» у США – 127 років. *Інформаційна Агенція Укрінформ*. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3102636-najstarsij-ukrainomovnij-gazeti-svoboda-v-ssa-127-rokiv.html> (дата звернення: 16.01.2021)
5. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 рр. *Законодавство України* : офіційний вебпортал. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016> (дата звернення: 10.01.2021).
6. Новакова О. Тренд популізму у сучасному політичному процесі. *Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках*. 2017. № 35 (1). С. 137–145.
7. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020 р.). *Центр Разумкова*. 2020. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r> (дата звернення: 10.01.2021).
8. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada> (дата звернення: 10.01.2021).
9. Потенціал громадянського суспільства України серед пріоритетів нової Дорожньої карти ЄС. *Європейський прости́р*. 2018. URL: <https://euproster.org.ua/stories/135284> (дата звернення: 10.01.2021).
10. Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації : Закон України № 917–VIII від 24 грудня 2015 р. *Законодавство України* : офіційний вебпортал. 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19#Text> (дата звернення: 10.01.2021).
11. Про утворення та ліквідацію районів : постанова Верховної Ради України № 807–IX від 17 липня 2020 р. *Законодавство України* : офіційний вебпортал. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення: 10.01.2021).
12. Стеблина Н. Поява мультимедійності, гіпертекстуальності та інтерактивності на місцевих інформаційних сайтах, або Як одеські електронні видання опанували мережу (за матеріалами сайтів «Репортер» та «Думская» за 2005–2014 рр.). *Діалог : Медіастудії*. 2018. № 24. С. 180–209. DOI: 10.18524/2308-3255.2018.24.153399.
13. Український освітній центр реформ. URL: <http://cure.org.ua/ua/pres-klubi/> (дата звернення: 10.01.2021).
14. Царенко О. Політична культура як чинник впливу на політичну поведінку громадян. *Панорама політологічних студій : науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. 2013. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2013_10_24 (дата звернення: 10.01.2021).
15. The Future Role of Civil Society. *World Economic Forum : World Scenario Series*. 2013. 64 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf (дата звернення: 10.01.2021)

References:

1. *Arkhivni Informatsiini Systemy [Archival Information Systems]*. <https://libraria.ua> [in Ukrainian]
2. Bakli, S. (2016). *Movlennia hromad v Ukraini: mozhlyvosti dlia rozvytku – Analytychnyi zvit [Community Broadcasting in Ukraine: Opportunities for Development – Analytical Report]*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/16806a6732> [in Ukrainian]
3. *Hazeta “Svoboda”*. PDF arkhiv (1893–2015 roky) [Svoboda newspaper. PDF archive (1893–2015)]. <https://svoboda-news.com/svwp/pdf%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2/> [in Ukrainian]
4. Naistarshii ukrainomovnij hazeti “Svoboda” v SSHa – 127 rokov [The oldest Ukrainian-language newspaper Svoboda in the United States is 127 years old]. *IA “Ukrinform”*. (2020). <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3102636-najstarsij-ukrainomovnij-gazeti-svoboda-v-ssa-127-rokiv.html> [in Ukrainian]
5. Natsionalna stratehiia spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2016–2020 roky [National strategy for promoting the development of civil society in Ukraine for 2016–2020]. (2016). *Zakonodavstvo Ukrainy: Ofitsiyni veb-portal*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016> [in Ukrainian]
6. Novakova, O. (2017). Trend populizmu u suchasnomu politychnomu protsesi [The trend of populism in the modern political process]. *Epistemolohichni doslidzhennia v filosofii, sotsialnykh i politychnykh naukakh*, (35(1)), 137–145. [in Ukrainian]
7. Otsinka hromadianamy diialnosti vlady, riven doviry do sotsialnykh instytutiv ta politykiv, elektoralni orientatsii hromadian (liutyi 2020 r.) [Citizens’ assessment of government activities, the level of trust in social institutions and politicians, electoral orientations of citizens (February 2020)]. *Tsentr Razumkova*. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r> [in Ukrainian]
8. *Portal “Detsentralizatsiia”* [Portal “Decentralization”]. <https://decentralization.gov.ua/newgromada> [in Ukrainian]
9. Potentsial hromadianskoho suspilstva Ukrainy sered prioritytetiv novoi Dorozhnoi karty YeS [The potential of Ukrainian civil society is among the priorities of the new EU Roadmap]. (2018). *Yevropeiskyi prostir*. <https://euproster.org.ua/stories/135284> [in Ukrainian]
10. Pro reformuvannia derzhavnykh i komunalnykh drukovanykh zasobiv masovoi informatsii. Zakon Ukrainy № 917–VIII vid 24.12.2015 r. [On the reform of state and municipal print media. Law of Ukraine № 917–VIII of 24.12.2015]. (2016). *Zakonodavstvo Ukrainy: Ofitsiyni veb-portal*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19#Text> [in Ukrainian]
11. Pro utvorennia ta likvidatsiiu raioniv. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy № 807–IX vid 17.07.2020 r. [On the formation and elimination of areas. Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine № 807–IX of July 17, 2020]. (2020). *Zakonodavstvo Ukrainy: Ofitsiyni veb-portal*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> [in Ukrainian]

12. Steblyna, N. (2018). Poiava multymediinosti, hipertekstualnosti ta interaktyvnosti na mistsevykh informatsiinykh saitakh, abo Yak odeski elektronni vydannia opanovuvaly merezhu (za materialamy saitiv "Reporter" ta "Dumskaia" za 2005–2014 roky) [Emergence of multimedia, hypertextuality and interactivity on local information sites, or How Odessa electronic publications took over the network (according to the sites "Reporter" and "Dumskaya" for 2005–2014)]. *Dialoh: Mediastudii*, (24), 180–209. DOI: 10.18524/2308-3255.2018.24.153399 [in Ukrainian]
13. *Ukrainskyi osvitnii tsentr reform* [Ukrainian Educational Center for Reforms]. <http://cure.org.ua/ua/pres-klubi/> [in Ukrainian]
14. Tsarenko, O. (2013). Politychna kultura yak chynnyk vplyvu na politychnu povedinku hromadian [Political culture as a factor influencing the political behavior of citizens]. *Panorama politolohichnykh studii: Naukovyi visnyk Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*, (10). http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2013_10_24 [in Ukrainian]
15. *The Future Role of Civil Society*. (2013). World Economic Forum: World Scenario Series. 64. http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf [in English]